

Slovensko už má Národný preventívny mechanizmus (NPM) proti mučeniu

Spoločná tlačová správa Kancelárie verejného ochrancu práv, Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím a Úradu komisára pre deti

Bratislava 28. november 2023

Na Slovensku začali pôsobiť špeciálne tímy **na monitorovanie mučenia a zlého zaobchádzania a na predchádzanie týmto javom**, a to **na miestach, kde sa nachádzajú osoby obmedzené alebo pozbavené osobnej slobody**, príp. kde sa takéto osoby nachádzajú v dôsledku odkázanosti na poskytovanie starostlivosti. Tieto tímy vytvorili **verejný ochranca práv, komisár pre deti a komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím v rámci ich spoločnej novej pôsobnosti: Národného preventívneho mechanizmu – NPM** proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu

Závazok štátu postihovať všetky formy mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania zakotvuje Dohovor OSN proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (tzv. CAT), ktorý bol ratifikovaný ešte v rámci Československa v roku 1988, resp. v r. 1993 pre samostatnú Slovenskú republiku. Opčný protokol k tomuto dohovoru (tzv. OP-CAT) však **SR ratifikovala až ako posledná z európskych krajín**, a to **4. júla 2023** po tom, keď s ním Národná rada SR 3. mája 2023 vyslovila súhlas.

Opčný protokol k Dohovoru ustanovuje opatrenia na zabránenie zlému zaobchádzaniu **vo forme neohlásených systematických návštev zariadení**, kde sa nachádzajú alebo môžu nachádzať osoby pozbavené osobnej slobody.

Všetky tri spomínané inštitúcie v uplynulých mesiacoch intenzívne pracovali na vytváraní špeciálnych, vysoko odborných monitorovacích tímov zložených z odborníkov v špecifických oblastiach tak, aby mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie mohlo byť zodpovedne odhalené a preukázané, a najmä aby vedeli nastaviť účinný mechanizmus prevencie pred takýmto zaobchádzaním v monitorovaných zariadeniach. Ratifikácia opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a koordinácia troch ľudskoprávných inštitúcií je **pre verejného ochrancu práv Róberta Dobrovodského** výzvou vo vzťahu k naplneniu záväzkov, ku ktorým sa Slovenská republika prihlásila: „**Je to veľký záväzok Slovenskej republiky**

a som rád, že sme sa k protokolu pridali. Pre mňa osobne je to aj potvrdenie metódy práce ombudsmana v teréne. Mojou úlohou, ako aj úlohou Kancelárie verejného ochrancu práv je teraz jednak naplňovať NPM v rámci našich kompetencií, ale aj koordinovať tri ľudskoprávne inštitúcie. Aj na základe toho som od nástupu do funkcie koordinoval s komisariátmi postup a zrealizovali sme niekoľko pracovných stretnutí aj s našimi úradmi. V rámci Kancelárie verejného ochrancu práv sme vytvorili nový odbor –odbor dohľadu nad obmedzovaním osobnej slobody, ktorý má v náplni práce aplikovanie záväzkov vyplývajúcich z Opčného protokolu pre náš úrad“.

Verejný ochranca práv s právnymi expertkami a expertmi z Kancelárie verejného ochrancu práv už neohlásené systematické návštevy miest a zariadení, kde sú osoby obmedzené na slobode, už vykonali ako prípravu na výkon NPM (napríklad v Ústave policajného zaistenia v Medveďove) a budú v nich naďalej pokračovať.

Komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím je v rámci novej pôsobnosti oprávnená a povinná vykonávať ciele monitorovacie návštevy v zariadeniach, v ktorých sa nachádzajú osoby so zdravotným postihnutím, napr. v psychiatrických liečebňach, liečebňach pre dlhodobých chorých, zariadeniach, v ktorých sa poskytuje ochranné liečenie a zariadeniach sociálnych služieb.

Komisárka Zuzana Stavovská sa o ratifikáciu opčného protokolu k Dohovoru proti mučeniu a o vytvorenie NPM snažila uplynulých 6 rokov, keď bola členkou pracovnej skupiny na Ministerstve spravodlivosti SR: „Bolí to často ťažké rokovania, preto si o to viac vážim, že sa to podarilo. V týchto zariadeniach už monitoringy vykonávame, ale teraz, z titulu Národného preventívneho mechanizmu, to budeme môcť robiť ešte vo väčšom rozsahu a vo väčšej frekvencii. V rámci doterajšej, takmer 8-ročnej činnosti nášho úradu sme zistili a posudzovali množstvo prípadov, ktoré mali znaky zlého zaobchádzania, čo sme aj oznamovali orgánom činným v trestnom konaní. Konať sme však mohli len v rámci našej doterajšej pôsobnosti, bez potrebného špeciálneho statusu, ako aj bez potrebnej finančnej a personálnej kapacity, ktorá by na to mala priestor. V súčasnosti, z titulu NPM to budeme môcť robiť ešte vo väčšom rozsahu a vo väčšej frekvencii.“

Komisár pre deti je oprávnený a povinný v rámci NPM vykonávať ciele monitorovacie návštevy v zariadeniach, v ktorých sa nachádzajú deti a mladiství, napríklad na miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, detencia, ochranné liečenie alebo ochranná výchova, alebo na miestach, kde sa vykonáva ústavná starostlivosť, výchovné opatrenie alebo predbežné opatrenie podľa osobitného predpisu. **Komisár Jozef Mikloško** vníma inštitút Národného preventívneho mechanizmu veľmi pozitívne a teší sa

úspešnej ratifikácii: „Vnímam to ako nový priestor na vytvorenie systémových zmien v zariadeniach, kde sa nachádzajú deti odkázané na starostlivosť alebo obmedzené na osobnej slobode. Vďaka NPM sme dostali možnosť skúmať a monitorovať jedny z najdôležitejších oblastí života detí v zariadeniach **systematicky a vo väčšom rozsahu, ako tomu bolo doteraz. V rámci plnenia úloh NPM sa budeme zameriavať na kvalitu života detí v zariadeniach, najmä na kvalitu vzťahových väzieb na rôznych úrovniach, a rovnako sa budeme zameriavať na zlé zaobchádzanie, ktorému deti môžu čeliť. OP-CAT je zároveň preventívny mechanizmus, a teda nám dáva priestor na vytváranie príkladov dobrej a zlej praxe a odporúčaní. OP-CAT vnímam ako príležitosť pre Slovensko posunúť zaobchádzanie s deťmi správnym smerom. Na Úrade komisára pre deti sa v súčinnosti s inštitúciami, ktoré už vykonávajú kontroly a dozory v zariadeniach, kde sa nachádzajú deti, snažíme zmapovať aktuálnu situáciu v oblasti kontroly dodržiavania práv detí v rôznych zariadeniach a veríme, že nám to pomôže zefektívniť postupy práce a monitoringov NPM a zamerať sa na oblasti, ktoré sú na Slovensku málo riešené.“**

Kontakty pre médiá:

Kancelária verejného ochrancu práv:

Mgr. Branislav Gígac, hovorca

+421 911 707 122 / +421 903 910 726

branislav.gigac@vop.gov.sk

media@vop.gov.sk

www.vop.gov.sk

Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím:

Mgr. Elena Koritšánska, hovorkyňa

+421 907 732 923

elena.koritsanska@komisar.sk

media@komisar.sk

www.komisar.sk

Úrad komisára pre deti

Mgr. Alena Novotná, odborná poradkyňa komisára

+421 (0)2/32 19 16 91

media@komisarpredeti.sk

alena.novotna@komisarpredeti.sk

www.komisarpredeti.sk